MULTIDISCIPLINARY JOURNAL: FUNDAMENTAL RESEARCH SCIENTIFIC JOURNAL
VOLUME 02. ISSUE 09. SEPTEMBER 2026.
ResearchBib Impact Faktor: 13.943 ISSN: 3060-513X

HAWA TRANSPORTINIŃ EKONOMIKALÍQ HÁM SOCIALÍQ ÁHMIYETI

Kazbekov Abbazbek

Annotaciya;Maqalada hawa transportınıń Ózbekstan Respublikası ekonomikasındaǵı hám jámiyetlik turmısındaǵı ornı, puqara aviatsiyasınıń rawajlanıw basqıshları, xalıq aralıq qatnaslardı keńeytiwdegi áhmiyeti hám zamanagóy aeroportlar menen aviaparkti jańalaw máseleleri qarastırıladı. Sonday-aq, hawa transportınıń turizm, jolawshılar hám júk tasıw, xalıq aralıq ekonomikalıq baylanıslardı rawajlandırıwǵa qosatuǵın úlesi bayan etiledi.

Tayanısh sózler: Hawa transportı, puqara aviatsiyası, aviakompaniya, aeroport, jolawshı tasıw, júk tasıw, turizm, ekonomikalıq rawajlanıw.

Transport tarawı mámleket ekonomikasınıń turaqlı islewi hám aymaqlar arasındaǵı baylanıslardıń bekkemleniwi ushın zárúrli infrastrukturalıq tarawlardıń biri bolıp esaplanadı. Transport túrleriniń ishinde hawa transportı uzaq aralıqlardı qısqa waqıtta basıp ótiw, xalıq aralıq qatnaslardı jıldamlastırıw hám jolawshılarǵa qolaylı sharayat jaratıw múmkinshilikleri menen ajıralıp turadı. Ol tek ǵana jolawshılardı tasıwǵa emes, al júk jetkeriw, turizm, iskerlik baylanısları hám mámleketler arasındaǵı ekonomikalıq qatnaslardı rawajlandırıwǵa da xızmet etedi. [2, 3]

Ózbekstan ǵárezsizlikke eriskennen keyin puqara aviatsiyasın rawajlandırıwǵa, xalıq aralıq hawa qatnasların keńeytiwge hám aviaparkti zamanagóy samolyotlar menen toltırıwǵa ayrıqsha itibar qaratıldı. Bul procesler mámlekettiń xalıq aralıq transport sistemasına qosılıwında hám turizm salasında jańa múmkinshiliklerdiń payda bolıwında áhmiyetli rol atqardı. [1, 2]

1991-jılı Ózbekstan Respublikası mámleket ǵárezsizligin járiyaladı. 1992-jıl 28-yanvarda Prezident pármanı tiykarında «Ózbekstan hawa jolları» milliy aviakompaniyası shólkemlestirildi. Bul waqıya respublikadaǵı puqara aviatsiyasınıń óz aldına rawajlanıwına jol ashtı. Dáslepki dáwirde xalıq aralıq baǵdarlar ashılıp, aviatsiya

xızmetin shólkemlestiriw, ushıw qáwipsizligin támiyinlew hám qánigelerdi tayarlaw tiykarǵı wazıypalar retinde belgilenildi. [1, 2]

1992-jılı Londonǵa birinshi xalıq aralıq reys ámelge asırıldı. Keyingi jıllarda Karachi, Deli, Tel-Aviv, Pekin hám basqa qalalarǵa qatnaslar ashıldı. 1993-jıldan baslap aviaparkti jańalaw jumısları dawam etti. Lizing tiykarında A-310 samolyotlarınıń satıp alınıwı, keyinirek Boeing 767, Boeing 757 hám RJ-85 túrindegi samolyotlardan paydalanıw xalıq aralıq tasıwlardıń geografiyasın keńeytiwge járdem berdi. [1]

Aviatsiya tarawınıń rawajlanıwı tek samolyotlar sanın kóbeytiw menen sheklenbeydi. Aeroport infrastrukturasın jaqsılaw, texnikalıq xızmet kórsetiwdi jetilistiriw, xızmetkerlerdiń kásiplik bilimlerin asırıw hám xalıq aralıq qáwipsizlik standartlarına ámel etiw de bul tarawdıń tiykarǵı baǵdarları bolıp tabıladı.

Hawa transportı mámlekettiń ishki hám sırtqı ekonomikalıq baylanısların bekkemlewde áhmiyetli orın iyeleydi. Ol isker adamlarǵa, investorlarǵa hám turistlerge belgilengen mánzillerge tez jetip barıwǵa múmkinshilik beredi. Bul bolsa iskerlik ushırasıwlardıń nátiyjeliligin arttırıp, xalıq aralıq sawda hám xızmet kórsetiw tarawlarınıń rawajlanıwına jaǵday jaratadı. [2, 3]

Júk tasıw tarawında hawa transportı, ásirese, tez jetkeriliwi kerek bolǵan hám joqarı qımbatqa iye ónimler ushın qolaylı. Meditsinalıq ónimler, elektronika, hújjetler hám basqa tez jetkeriwdi talap etetuǵın júkler hawa jolı arqalı tasılıwı múmkin. Hawa tasıwınıń bahası basqa transport túrlerine salıstırǵanda joqarı bolıwı múmkin, biraq tezlik hám waqıttı únemlew kóp jaǵdayda onıń áhmiyetin arttıradı. [3, 4]

Aviatsiya menen baylanıslı aeroport, texnikalıq xızmet, júklerdi saqlaw, logistika, qonaq úy hám turizm xızmetleri qosımsha jumıs orınların jaratadı. Sol sebepli hawa transportınıń rawajlanıwı tek aviakompaniyanıń ózine emes, al oǵan baylanıslı basqa tarawlarǵa da ekonomikalıq tásir kórsetedi. [3, 4]

Hawa transportınıń sociallıq áhmiyeti adamlardıń erkin háreketleniwi, tuwısqanlar menen baylanısta bolıwı, bilim alıw hám medicinalıq xızmetlerden paydalanıw

múmkinshiliklerin keńeytiwinen kórinedi. Uzaq aymaqlar arasındaǵı qatnaslardıń jıldamlasıwı xalıqtıń waqıtın únemleydi hám turmıs qolaylıǵın arttıradı. [3, 4]

Ózbekstan ushın turizm tarawı da hawa transportı menen tıǵız baylanıslı. Tashkent, Samarqand, Buxara, Úrgenish hám basqa turistik orınlarǵa xalıq aralıq qatnaslardıń bolıwı shet el sayaxatshılarınıń kelip-ketiwin ańsatlastıradı. Jańa reyslerdiń ashılıwı turistik baǵdarlardı keńeytiwge, qonaq úyler hám xızmet kórsetiw tarawınıń iskerligin jandandırıwǵa járdem beredi. [2, 3]

Aeroportlarda jolawshılarǵa qolaylı sharayat jaratıw, elektron bronlaw, aldın ala orın tańlaw hám júklerdi qayta islew proceslerin jetilistiriw de sociallıq áhmiyetke iye. Bunday xızmetler sapalı hám túsinikli shólkemlestirilse, jolawshılardıń waqıtı únemlenip, transport sistemasına bolǵan isenimi artadı.

Aviatsiyanıń rawajlanıwında samolyotlar parkini jańalaw, janılǵı sarpın azaytıw, texnikalıq isenimlilikti arttırıw hám ekologiyalıq tásirdi kemeytiw áhmiyetli. Zamanagóy hawa kemeleri jolawshılarǵa qolaylılıq jaratıw menen birge, uzaq aralıqlarda ushıw hám operaciyalıq shıǵınlardı basqarıw múmkinshiliklerin de keńeytedi. [2, 3]

Aeroport infrastrukturasın modernizaciyalaw, qáwipsizlik talapların saqlaw, qánigelerdi tayarlaw hám xızmet kórsetiw sapasın joqarılatıw dawamlı itibar talap etedi. Sonday-aq, aviakompaniyalar arasındaǵı básekeleslik, xalıq aralıq sheriklik hám jańa baǵdarlardı ashıw jolawshılarǵa usınılatuǵın múmkinshiliklerdi keńeytedi.

Hawa transportın nátiyjeli rawajlandırıw ushın ekonomikalıq payda menen birge qáwipsizlik, ekologiyalıq juwapkershilik hám xızmettiń qolaylıǵı birgelikte esapqa alınǵanı maqul. Bul baǵdarlardaǵı izbe-iz jumıs mámlekettiń transport sistemasınıń básekere shıdamlılıǵın arttırıwǵa járdem beredi. [2, 3]

Juwmaqlap aytqanda, hawa transportı Ózbekstan Respublikasınıń ekonomikalıq hám sociallıq rawajlanıwında áhmiyetli orın tutadı. Ol xalıq aralıq qatnaslardı keńeytiwge, jolawshı hám júk tasıw tezligin arttırıwǵa, turizm hám iskerlik baylanısların rawajlandırıwǵa xızmet etedi. «Ózbekstan hawa jolları» milliy aviakompaniyasınıń dúziliwi puqara aviatsiyasınıń óz aldına rawajlanıwında tiykarǵı

basqıshlardan biri boldı. Keleshekte aviaparkti jańalaw, aeroportlardı modernizaciyalaw, qáwipsizlikti támiyinlew hám xızmet sapasın arttırıw hawa transportınıń jámiyet hám ekonomika ushın áhmiyetin jáne de kúsheytedi.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

Raximov M. hám basqalar. Noveyshaya istoriya Uzbekistana. – Tashkent, 2018. – 278-b.

Janiev S. Jolawshılarǵa jaratılǵan qolaylıqlar // Erkin Qaraqalpaqstan. – 22.10.2011. – №127 (19121).

Seytimbetov M. Qaraqalpaqstanda temir jol qurılısınıń tariyxınan. – Nókis, 1993.

Sidiknazarov K. M., Axmedov U. V. Ózbekstan avtotransportı ótmishta hám ǵárezsizlik jıllarında. – Tashkent, 2001. – 18-b.

Ózbekstan avtomobil transportı mámleket akcionerlik korporaciyası. – Tashkent, 1999. – 34-b.

Ózbekstan Respublikası iqtisadiyatı. – Tashkent, 1998. – 138–139-b.

Elektron derekler hám siltemeler

[1] Uzbekistan Airways. “Our Story” — aviakompaniyanıń tariyxı hám 1992-jılda dúziliwi.

[2] Ózbekstan Respublikası Transport ministrligi. “Air transport” — Ózbekstanda hawa transportınıń rawajlanıwı.

[3] International Civil Aviation Organization (ICAO). “Economic Development of Air Transport” — hawa transportınıń ekonomikalıq hám sociallıq áhmiyeti.

[4] International Civil Aviation Organization (ICAO). “Aviation Benefits” — aviatsiyanıń ekonomikalıq, sociallıq hám jumıs orınların jaratıwǵa qosatuǵın úlesi.